

BATI ŞERİA DUVAR İNŞASININ FİLİSTİN HALKINA EKONOMİK, SİYASAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ

Yavuz Cankara¹, Pınar Özden Cankara^{2*}

¹ Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İşletme Fakültesi, Strateji Bilimi Bölümü, Kocaeli

² İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Bölümü, İstanbul

*ycankara@yahoo.com; p_ozden@yahoo.com

Özet: İnsanlığın kendisini duvar öreerek, tehdit olarak algıladığı “öteki” ne karşı korumasının örnekleri Roma ve Çin İmparatorluklarında görülebildiği gibi, Ortaçağ döneminin feodal sisteminde ve Yakınçağ’ın Doğu ve Batı Almanya’yı birbirinden ayıran Berlin duvarında da gözlemlenebilmektedir. 21 Şubat 2002’de İsrail Başbakanı Ariel Şaron, Kneset’in ülke güvenliğine bir tehdit olarak görülen ve ötekileştirilen Filistinli direnişçilerin olası eylemlerine karşı bir “tampon bölge” oluşturulması kararı aldığını açıklamıştır. Batı Şeria duvar inşaatı yapılırken, 1949 yılında belirlenen Yeşil Hat çizgisi takip edilmemiş ve İsrail, Batı Şeria topraklarını ilhak ederek uluslararası hukuka aykırı bir eylemde bulunmuştur. İnşa edilen duvar, bölgede yaşayan Filistin halkını hem ekonomik, hem de siyasal açıdan etkilemiştir. İnşa sırasında bazı Filistinlilerin evlerine el konulmuş, bazılarınınki yıkılmıştır. Bölgenin su kanalları gibi altyapı hizmetleri inşaatın zarar görmüştür. Üstelik bölge halkı için önemli olan meyve ağaçları sökülüştür. Duvar, dışında yaşayanları sınırlı bir alana sıkıştırmıştır. Filistin halkı serbest dolaşım hakkından da yoksun bırakılmışlardır. Bölgenin yerel ekonomisi bu durumdan darbe almıştır. Bu çalışmanın amacı; İsrail’in kendisinden daha zayıf konumda olan Filistin halkına karşı ekonomik ve siyasal gücünü, coğrafi avantaja çevirerek nasıl kullandığının analizini yapmaktır.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Batı Şeria, İsrail, tampon bölge, Ariel Şaron.

The Economical, Political and Cultural Impact of West Bank Wall Construction against Palestinian Public

Abstract: The samples of the humankind’s constructing wall for protecting themselves from “the others” which they saw as a threat can be seen both in Roman and Chinese Empire, in the feudal system in the Middle Ages and the Berlin Wall in the modern times which was separating the East and West Germany. On February 21, 2002 Israel Prime Minister Ariel Sharon made a statement and said that the government decided on the Kneset to make a “buffer zone” against the possible action of Palestinian resistance who were seen as the others. While constructing the West Bank wall, Israel didn’t follow the Green Line which was determined on 1949 and by annexing West Bank territory Israel made an action against international law. The constructed wall affected the economical and political life of Palestinian people who were living in the region. During construction Israel seized some of the Palestinians houses and some of the others were destroyed. The infrastructure services such as water channels were damaged because of construction. Moreover the fruit trees, which were very important for the people of region, were raveled. The wall, compressed the people who were living in the outside of it. Furthermore, Palestinian people are devoid of the right of free movement. The wall impacted the local economy of the region. The aim of this study is to analyze how Israel is using its economical and political power against the poorer Palestinian people as means of geographical advantage.

Key words: Palestine, West Bank, Israel, buffer zone, Ariel Sharon.

1.GİRİŞ

14 Nisan 2002'de İsrail hükümeti Batı Şeria'da duvarlar, çitler ve bariyerlerden oluşan bir güvenlik sistemi inşa etmeyi kararlaştırmıştır. İsrail hükümeti bu kararı alırken amacını şu şekilde ifade etmektedir; "*Batı Şeria'dan İsrail'e Filistinli terörist grupların girişini engellemek*"[1]. 16 ve 23 Haziran 2002'deki Bakanlar Kurulu görüşmelerinde Dışişleri Bakanı Şimon Peres plana karşı yönde oy kullanmışsa da Başbakan Ariel Şeron ve Savunma Bakanı Benjamin Ben Eliezer yapının güvenlik amaçlı olduğunu vurgulamış ve ortaya konulan haritanın bir sınır tayin etmediği ya da diplomatik ve politik bir ayrım içermediğini açıklamışlardır [2]. Bariyer yapımına Haziran 2002'de Batı Şeria'nın kuzey kısmından kısmi olarak başlanmış, 2003 yılından itibaren güzergâhın tam olarak belirlenmesiyle çalışmalar hızlandırılmıştır. İşgal altındaki Filistin topraklarında sivil halk, İsrail'in uluslararası hukuka aykırı eylemleri nedeniyle yaşam mücadelesi vermektedir. Bariyerler sadece Batı Şeria ile İsrail'i ayırmamakta, aynı zamanda Batı Şeria'nın kendi içinde de hareket sahasını kısıtlamaktadır. Bölgede yakın ilçeler arasındaki ulaşım zorlaşmakta, köyler ile ekim alanları birbirinden ayrılmaktadır[3].

Bariyerin toplam uzunluğunun yaklaşık olarak 708 km olacağı tahmin edilmektedir. Yapı, Batı Şeria ve İsrail arasında 320 km uzunluğundaki 1949 tarihli ateşkes hattının (Yeşil Hat) iki katından daha fazla bir uzunluğa sahip olacaktır. 2011 verilerine göre bariyerin % 61,8'lik kısmı tamamlanmışken, % 8,2'lik kısmı yapım aşamasındadır ve % 30'luk kısmı planlanmış ama henüz yapımına başlanmamıştır. Tamamlandığı zaman yaklaşık olarak % 15-16'lık kısmı Yeşil Hat veya İsrail toprağı üzerinden geçerken yaklaşık % 85-84'lük kısmı Batı Şeria'dan geçecektir. Yeni inşaat yapımı minimum ölçektedir ama tamamlanmış olan kısmın Filistin halkı üzerinde negatif insani etkileri devam etmektedir. İsrail Yüksek Mahkemesi kararları doğrultusunda İsrail hükümeti bariyerin izleyeceği yolu yeniden belirlediyse de hala yaklaşık olarak 6500 Filistinli "*bağlantı bölgesinde*" yaşamaktadır. Yaşı 16 ve üstünde olanların evlerinde yaşamaya devam edebilmeleri için İsraili yetkililerden kalıcı oturma izni almaları gerekmektedir. Bariyer ile Yeşil Hat arasındaki alanda sağlık ve eğitim hizmetleri düşük seviyede sağlanmaktadır [4].

Filistin Merkezi İstatistik Ofisi'nin Ağustos 2003 verilerine bakıldığında duvar inşası nedeniyle 124.323 dönümü özel arazi, 40.460'ı kamu arazisi olmak üzere toplam 165.000 dönümlük arazi müsadere edilmiştir. Müsadere edilen alanın 106.000 dönümü tarım arazisidir. % 28.5 hane halkının arazisine el ko-

nulmuştur. Duvarın batı kesimi ile doğu kesimindeki yerleşimler kıyaslandığında, doğu kesiminde yaşayan hane halkı, batı kesimindekilerden daha fazla arazi kaybetmişlerdir. Ancak batı kesiminde yaşayan halkın kaybettiği alanların yaklaşık % 95.5'i tarım arazisidir[5]. Bariyer inşası için Filistinli toprak sahiplerinin arazilerine İsrail Savunma Bakanlığı'nın askeri birlikleri ile el konulmuştur[6].

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurul'u 3 Kasım 1950'de 377 A (V) sayılı "Barış için Birlik" adlı kararı benimsemiştir ve belli durumlarda 24 saat içinde "Acil Özel Oturum" yapma kararı almıştır. Bu kapsamda BM Genel Kurul'u hem Doğu Kudüs, hem de diğer işgal edilmiş Filistin toprakları için onuncu acil özel oturum toplantıları yaparak 21 Ekim 2003'te A/RES/ES-10/13 no'lu kararı kabul etmiştir. Kararın birinci paragrafında İsrail'den, Doğu Kudüs'ün içinden ve etrafından geçen ve 1949 tarihli ateşkes hattından sapma gösteren işgal edilmiş Filistin topraklarındaki duvar yapımını durdurması ve yapılan kısmın da bozulması talep edilmiştir. İkinci paragrafta tarafların, belirlenmiş yol haritasına ilişkin üzerlerine düşen yükümlülükleri yerine getirmeleri istenmiştir. Filistinlilerden şiddet içerikli saldırı planlayanlar ya da yardımcı olan bireyleri ve grupları tutuklaması ve engellemesi istenirken, İsrail hükümetinden sivil halka yönelik saldırı, sürgün ve yargısız infazda bulunmak gibi güven zedeleyici hareketlerde bulunmamaları talep edilmiştir. Kararın üçüncü paragrafında ise Genel Sekreterden bölgeye ilişkin bir rapor hazırlaması istenmiştir[7].

Genel Sekreter İsrail hükümetinin ilk defa duvar, çit, hendek ve bariyer inşa etme kararı aldığı tarih olan 14 Nisan 2002'den 20 Kasım 2003'e kadar olan döneme odaklanarak bir rapor hazırlamıştır. Genel Sekreteri raporunun ilk kısmında yapının Filistinliler tarafından "ayrılık duvarı" olarak adlandırılmasına karşın, İsraililerin "güvenlik çiti" ifadesini kullandıklarına dikkat çekmiş ve kendisinin raporunda "bariyer" kelimesini kullanacağını vurgulamıştır [8].

2. DUVAR İNŞASININ İSRAİL VE FİLİSTİNLİLER AÇISINDAN ALGILANIŞI VE ADLANDIRILIŞI

İsrail hükümeti bariyer sisteminin ismini "terör önleme çiti" olarak isimlendirmeyi düşünmüştü de, uluslararası imajını düzeltmek için "güvenlik çiti" olarak adlandırmaktadır. Basında da dahil olmak üzere Filistinliler genel olarak "Jidar Al-Dam wal Fasl Al-Unsuri" yani "ırksal ayrımcılık ve ilhak duvarı" ifadesini kullanmaktadır. Filistinli organizasyonlar ise "ayrılık duvarı" ismini vermektedir. Başka bir Filistinli hükümet-dışı organizasyon ise "apartheid du-

varı” tanımlamasını yapmaktadır. BM ve uluslararası topluluk ise “*ayrılık-güvenlik/çit-duvar-bariyer*” ifadelerinden birini tercih etmektedir. Uluslararası Adalet Divanı (UAD) ise ısrarla “*duvar*” kelimesini kullanmaktadır[9].

20 Ocak 2004’te Filistin Ulusal Yönetimi Bakanlar Kurulu yapıyı “*genişleme ve illhak etme duvarı*” olarak adlandırmaya karar vermiştir. Terminolojik olarak farklı adlandırmaların benimsenmiş olması bile konunun ne denli politik olduğunu göstermektedir. Linguistik açıdan bakıldığında “*çit*” ya da “*duvar*” tanımlamaları aslında tek başında yeterli olmamaktadır çünkü bariyer sistemi pek çok duvardan, çitten, elektrikli çitlerden, elektronik gözetleme sistemlerinden, dikenli telden, siperlerden, kum yollarından, askeri devriye yollarından ve tampon bölgelerden oluşmaktadır. Bariyer sistemi aslında çitlerden daha farklı bir şey olmakla birlikte tamamıyla bir duvar da değildir. Tanımlamadaki linguistik farklılıklar bir yana önemli olan inşa edilen yapının politik ve sosyo-ekonomik etkileridir. İsrail bariyer inşasını haklı gösterebilmek için güvenlik kaygılarını dile getirirken, Filistinliler arazi kayıplarından şikâyetçi olmaktadır. Bu noktada İsrail’in duvarı, Yahudi yerleşimcilere arazi temin etmek için inşa ettiğine ilişkin kaygılar da bulunmaktadır. Zira inşaat, Yeşil Hatta göre değil, Batı Şeria’nın Filistinlilere ait olan topraklarına girilerek yapılmaktadır. Bu durum İsraili politikacıların demografik sorunu çözmek için tek taraflı ortaya attıkları “*Yahudilerin sayısını arttırma, Filistinlilerin sayısını azaltma*” görüşleri ile de uyumludur[10]. BM Genel Sekreteri hazırladığı raporda bariyer sisteminin nelerden oluştuğuna da dikkat çekmektedir. İsrail Savunma Bakanlığı raporlarında ve alanda çeşitli kuruluşların yaptığı araştırmalara göre bariyer sistemi şu şekilde bir içeriğe sahiptir; İsrail askeri güçlerini sızma girişimlerine karşı uyarmak amaçlı elektronik sensörlü çitler, 4 metre derinliğe sahip hendek, asfalt iki şeritli devriye yolu, pürüzsüz bir şekilde ayak izlerini belirleyebilmek için çitlere paralel olarak yapılmış kum şeritli yol ve bariyerin çevresini işaretleyen bobinli dikenli tel [11].

Daha az önemde olmakla beraber bir başka sorun da yapının iki tarafının nasıl adlandırılacağına ilişkindir. “*Duvarın doğu kısmı*” ve “*duvarın batı kısmı*” ifadeleri Filistin Merkezi İstatistik Ofisi tarafından kabul görmekte olan ifadelerdir. Duvarın batı kısmından kasıt; bariyer ile Yeşil Hat (Haziran 1967 öncesindeki sınır) arasındaki alandır. Bu alan aynı zamanda İsrail tarafından “*Kapalı Askeri Bölge*” olarak da adlandırılmaktadır [12]. Ancak bu şekilde bir tanım çok da uygun değildir çünkü Yeşil Hat ile bariyer arasındaki bölge, düzensiz patikalar nedeniyle bazen konum olarak kuzey, güney ve hatta bariyerin doğusu bile olabilmektedir. Terminolojik olarak kullanılan “*içerisi*” ve “*dışarı*” tabirlerine bakılacak olursa, “*içerisi*” Yeşil Hat ile duvar

(Kapalı Bölge) arasındaki bölge için kullanılmaktadır. İsrail tarafından bakıldığından “içerisi” tabiri uygun bir tanımlama olabilir ama Batı Şeria açısından bakıldığında bu bölge gerçekte bariyerin dışıdır[13]. Bariyer planlandığı gibi tamamlandığı zaman yaklaşık 25,000 Batı Şeria’lı Filistinli bariyer ve Yeşil Hat arasındaki alanda yaşamak zorunda kalacaktır. Aynı zamanda Doğu Kudüs kimlik kartına sahip olan Filistinliler de yine bariyer ve Yeşil Hat arasında kalacaktır[14].

Bölgede başka sorunlar da bulunmaktadır. Örneğin; “iki kez çitlenmiş alanlar” olarak adlandırılan Kibya, Saffa ve Biddu, kuzey-doğu Kudüs, Kalkiliya gibi bölgeler tamamıyla bariyer tarafından çevrelenmiştir ve bu yerleşim bölgelerinde sadece birkaç çıkış bulunmaktadır. Batı Şeria’nın geri kalanına kısıtlı bir açılışı olan Habla, Ramallah ve Nablus gibi alanlar bariyer tarafından çevrilmese bile girişin kısıtlı olması nedeniyle bu bölgeler de kapatılmıştır. Üstelik bazı Filistinlilerin arabalarına geçişin kapatıldığı yollar ve çok sayıda kontrol noktası bulunmaktadır. Duvara yönelik uluslararası tepkilere bağlı olarak İsrail, Batı Şeria’nın doğu kısmında yer alan Ürdün vadisine de bir bariyer inşa etmeyi planlamaktadır. Dolayısıyla İsrail, Batı Şeria’da serbest dolaşımı engelleyen yasaklarıyla hem ekonomiye, sosyal olanaklara ve insan haklarına negatif etki yapmakta, hem de Filistinliler için hayatı zorlaştırmaktadır[15].

İsrail hükümeti uluslararası kamuoyunda bariyer yapımına ilişkin itirazları ortadan kaldırabilmek için kamu diplomasisi araçlarını kullanarak Dışişleri Bakanlığı bünyesinde bir internet sitesi hazırlamıştır. Hükümet tarafından hazırlanan resmi internet sitesinde bariyer “*terör karşıtı çit-anti terrorist fence*” olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu sitede bariyer yapımı şu üst başlıklar öne sürülerek meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır; coğrafya, hayat kurtarma, Filistinli terör saldırıları, barış sürecini korumak ve diğer yöntemler uygulanıp hala başarıya ulaşılamayınca başvuru olan yöntem. İsrail hükümeti, öncelikle coğrafi açıdan Filistinlilere ait şehirler ile İsrail’e ait merkezlerin birbirlerine sadece birkaç dakikalık mesafede olduklarına dikkat çekmektedir. Güvenlik çitinin tek bir amacının olduğunun onun da “*teröristleri*” dışarıda tutmak ve Yahudi ve Arap İsrail vatandaşlarının hayatlarını korumak olduğunu öne sürmektedirler. Eylül 2000’den beri yaklaşık olarak 1100’den fazla İsrail vatandaşının Filistinliler tarafından düzenlenen saldırılarda hayatını kaybettiğini, intihar bombacıları da dâhil olmak üzere çeşitli yöntemlerle düzenlenen eylemlerde İsrail şehirlerindeki otobüslerin, restoranların, alışveriş merkezlerinin ve hatta özel mülklerin hedef alındığını savunmaktadırlar. “*Teröristlerin*” Batı Şeria’da Filistinlilere ait olan bölgelerden sızdığını iddia etmektedirler. İsrail Güvenlik

Ajansı'nın hazırladığı istatistiklere göre Ağustos 2003'de güvenlik çitinin ve tampon bölgenin ilk fazı tamamlandığından beri İsrail'de toplu ölümlere yol açan eylemlerin sayısında büyük bir azalma olduğu vurgulanmaktadır. Güvenlik çiti, tampon bölge ve hatta çitin tamamlanmayan kısmının bile terörist grupların İsrail'e girmelerini engellediği fikri savunulmaktadır[16].

İsrail, vatandaşlarının her gün bir intihar bombacısının eylemine maruz kalma ya da silahlı bir Filistinli tarafından öldürülme korkusu altında yaşadıklarını öne sürmektedir. Eğer Filistinli liderler 2000 yılı yazında Camp David'deki uzlaşma ve müzakere yolunu seçseydi, İsraililerin ve Filistinlilerin bugün yan yana barış içinde yaşıyor olacaklarını iddia etmektedir. Diğer seçenekler denenip, hala ölümcül terör saldırılar durdurulamayınca çitin yapımına karar verildiği vurgulanmaktadır. ABD Başkanı George W. Bush tarafından Mayıs 2003'de taraflara sorunun çözümü için sunulan yol haritasında da vurgulandığı halde Filistin yönetiminin terörizme karşı savaşta başarısız olduğu yorumu yapılmaktadır[17].

Filistinliler istediği sürece, güvenlik çitinin barışı engellemeyeceği, terörizme karşı bariyer inşa etmenin bölgeyi sakin tutacağı ve barışa ulaşılması şansını arttıracacağı savunulmaktadır. Öte yandan çitin Batı Şeria'daki Filistinliler ile İsraililer arasında bir savunma önlemi olarak inşa edildiği, bariyerin inşa edileceği yolun bölgenin topografik koşullarına uygun olarak ve güvenliği ön plana alarak belirlendiği ve yerli Filistinli nüfusun günlük yaşamını minimum ölçüde etkileyecek şekilde yapılmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Çitin bir sınır çizme amacı taşımadığı vurgulanmaktadır. Çitin bulunduğu bölgenin İsrail devletine ek bir alan katmadığı öne sürülmektedir. Yapının İsrail'in 1967 öncesi sınırlarına göre şekillendirildiği, Filistinlilerin topraklarında herhangi bir statü değişikliği olmadığı, sadece sınırlı sayıda Filistin köyünün güvenlik çitinin batı yani İsrail kısmında kaldığı savunulmaktadır[18].

Oysa BM Genel Sekreteri hazırladığı raporda 2003 yılı itibariyle Doğu Kudüs dâhil olmak üzere tamamlanan bariyerin, Yeşil Hattın yakınından ve hatta Filistin topraklarından geçtiğini belirtmektedir. Bariyerin tamamlanan kısmının Yeşil Hattan 7,5 km'den fazla bir sapma gösterdiğini, eğer planlanan rotada inşaat tamamlanır, 22 km'den fazla bir sapmanın olması olasılığının bulunduğu dikkat çekmektedir. İnternet sitesinde yer alan plan baz alındığında ve Doğu Kudüs'teki bariyerlerin derin olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, Batı Şeria'nın yaklaşık olarak % 16,6'lık ya da bir başka ifade ile 975 km²lik alanının bariyer ile Yeşil Hat arasında kalacağını öne sürmektedir. Bu alanın yaklaşık ola-

rak Batı Şeria'da 17,000 ve Doğu Kudüs'te 220,000 insan için bir yerleşim yeri olduğunu vurgulamaktadır. Eğer plan tamamlanursa, 160,000 Filistinlinin daha çevrilmiş bir alanda yaşamak zorunda kalacağına dikkat çekmektedir[19]. Bariyerin Yeşil Hat sınırı ile uyuşmadığı ve bazı alanlarda neredeyse Batı Şeria'ya 6 km kadar içeri girdiği HEPG'nin Yerel Yardım ve Koordinasyon Komitesi tarafından hazırlanan Mayıs 2003 tarihli raporda da görülmektedir[20].

İsrail hükümeti tarafından ortaya atılan bir diğer iddia ise yapının bir çit olduğu, bir duvar olmadığıdır. Uluslararası medya kuruluşları tarafından basında yer alan duvar görüntülerine rağmen, 720 km olarak planlanan güvenlik çitinin % 97'sinin zincirle bağlı çit sisteminden, % 3'ten daha az bir miktarının ise duvardan oluştuğunu iddia etmektedirler. Betondan oluşan kesimin hem teröristlerin bölgeye girişini engellediğini, hem de Haziran 1967 öncesi sınırda gezen İsrail araçlarının saldırıya uğramasını önlediğini öne sürmektedirler. Duvarın; sadece A fazında 8 km'lik bir uzunlukta yapıldığı, Tulkarem ve Kalkiliya gibi şehirlerde yerleşim bölgelerine yakın olacak şekilde inşa edildiği vurgulanmaktadır[21].

İsrail hükümeti Batı Şeria ve Gazze'nin statüleri ancak müzakereler yoluyla belirlenebilen tartışmalı alanlar olduğu fikrini savunmaktadır. Oysa işgal edilmiş alanların savaş ile ele geçirildiğini belirtmektedirler. Altı Gün Savaşı'na göre Batı Şeria ve Gazze'nin herhangi bir devlete ilişkin yasal ve tanınmış bir egemenliğinin olmadığını savunan İsrail hükümeti bu nedenle bu iki bölgenin işgal edilmiş alanlar olarak tanımlanamayacağını iddia etmektedir. İsrail halkının bölge ile tarihsel bağları olduğu vurgulanmakta ve bölgenin Yahudi medeniyetinin beşiği olduğu fikri savunulmaktadır. İsrail'in Batı Şeria ve Gazze'de haklarının olduğu öne sürülmektedir. İsrail'in bölgeyi işgal etmediği vurgulanmaktadır[22]. Oysa Filistinliler bu savların hiç birini kabul etmemektedir.

3. DUVAR İNŞASININ FİLİSTİNLİLER AÇISINDAN SOSYO-EKONOMİK ETKİLERİ

Bariyerin yapımına devam ediliyor oluşu öncelikle hukuksal bir takım sorunlar oluşturmaktadır. İsrail, BM Genel Kurul'u tarafından alınmış olan inşaatın durdurulması ve bölgenin eski haline döndürülmesi yönündeki karara daha en başından beri uymamaktadır. BM Genel Sekreteri'nin 2002-2003 tarihleri arasında hazırladığı raporda da görüldüğü üzere, BM Genel Kurul'u durumu düzeltmeye ilişkin hemen Filistinliler lehine bir karar aldığı halde İsrail ondan istenilen taleplere uymamıştır. Dahası İsrail aslında 1996 yılından beri İsrail'e

Batı Şeria'nın merkezi ve kuzey kesiminden sızmaları engellemek üzere planlar üretmekteydi ve bu kapsamda bir plan Haziran 2001'de İsrail kabinesinde kabul edilmişti. 2002 ilkbaharında Filistinlilerin İsrail'e karşı düzenledikleri şiddet eylemlerinin yoğunlaşması ile İsrail kabinesi Batı Şeria'nın üç bölgesinde 80 km'lik bariyer yapımını öngören 64/B no'lu hükümet kararını 14 Nisan 2002'de onaylamıştır. 23 Haziran 2002'de de İsrail kabinesi 2077 no'lu karar ile Batı Şeria ve Kudüs'te bariyer inşasının ilk kısmının yapımını onaylamıştır. Söz konusu karar, bariyerin bir "güvenlik önlemi" olduğunu, bir sınırı temsil etmediğini vurgulamaktadır. 14 Ağustos 2002'de İsrail kabinesi, A aşaması olarak da adlandırılan son rotayı belirlemiş ve Batı Şeria'nın kuzey kısmından 123 km ve Kudüs'ün etrafından 19,5 km'lik bir alanda inşaatın başlamasını kararlaştırmıştır. 1 Ekim 2003'te ise 883 no'lu karar ile bariyerin tam rotası belirlenmiştir. BM Genel Kurul'u aldığı ES-10/13 no'lu karardan iki gün sonra 23 Ekim 2003'te İsrail Savunma Bakanlığı internet sitesine bariyerin tamamlanan ve yapılması planlanan kısmını gösteren bir harita koymuştur[23].

Duvarın Filistin halkı açısından yarattığı en önemli sorunlardan biri pek çok insanın göç etmek zorunda kalışıdır. Bazı aileler yerlerinden edilmiştir çünkü ya direkt yaşam alanlarında bariyer inşa edilmiştir ya da inşaat arazilerinin çok yakınından geçmektedir. Kimileri bariyerin batı kısmı olarak da adlandırılan kapalı askeri bölgede yaşamaktadır ki o zamanda onların kalıcı izin belgesi almaları gerekmektedir. Yaşadıkları yere girebilmeleri için kimlik kartlarının olması gerekmektedir. Diğer bölgelerde yaşayıp da, kapalı bölgeyi ziyaret etmek isteyenlerin geçici özel izin belgesi almaları şarttır. Duvarın batı kısmında yaşayanlar, herhangi bir yere gidebilmek için izin belgesi almak zorundadırlar ve bazı Filistinlilere bu belge henüz verilmemiştir. Bazı ailelerin ise kimlik kartları bulunmaktadır ancak onlar kendi bölgelerine tekrar geri dönmelerine izin verilmemesinden korktukları için evlerini terk etmemektedirler. Bazı Bedevi bölgelerinde toprak o kadar verimlidir ki aileler topraklarını terk etme riskini almak istememektedir[24]. Bariyer ile Yeşil Hat arasındaki bu bölgede 66 tane kapı bulunmaktadır. Kapıların çoğu zeytin hasadı mevsiminde ve günün belli saatlerinde açılmaktadır[25].

Tulkarm ve Kalkiliya gibi bariyerin doğu kısmında yaşayan bazı hane halklarının ise mobilizasyonu engellenmiştir[26]. Geçiş kapıları genellikle kapalıdır ve Filistinliler günlük işleri için kapılardan geçebilmek için izin belgesi almak zorundadırlar. Kapılar düzensiz olarak açıldığı ve kısa süreli olarak açık kalarak, bazen günlerce hiç açılmadığı için pek çok çiftçi arazilerine gitmekte zorluk yaşamaktadır. Örneğin, İsrail Savunma Güçleri Kalkiliya'nın güneyinde bulunan

ve tarım arazileri için kullanılan kapının günde üç defa 15 dakikalık bir süre için açılacağını duyurmuşlardır[27]. 2003 verilerine göre bölgede bulunan BM hastanesinin verdiği hizmet miktarında % 40 azalma olmuştur. Bariyer nedeniyle 125 işyeri ve evin tahrip edildiği Nazlat Issa'nın da etrafı çevrilmiştir. Bir "tarım ambarı" gibi görünen Batı Şeria, yapıdan tarımsal anlamda çok kötü etkilenmektedir. Örneğin 2000 yılında Cenin, Tulkarm ve Kalkiliya 220 milyon dolarlık tarımsal çıktıları ile Batı Şeria toplam tarım üretiminin % 45'ini sağlamıştır[28].

Bölge halkı işe, okula veya sağlık kuruluşlarına gitmekte zorluk yaşamaktadır. Kalkiliya'da yaşayıp, 2 km uzaklıktaki Habla'da çalışanlar 25 km'den fazla bir yol gitmek ve Azzun kontrol noktasında saatlerce beklemek durumundadırlar[29]. İsrail vatandaşı bir Filistinli kadın, Batı Şeria'lı bir Filistinli ile evlendiğinde bu çiftin İsrail'deki akrabalarını ziyaret etmelerinde ciddi sıkıntılar oluşmaktadır. Özellikle duvarın batı kısmında yaşayanlar, yapı nedeniyle akrabalarından ayrılmaktadır. Bölünmüş aileler, Batı Şeria'da git-tikçe artan bir fenomendir. Hane halkının bir ya da birkaç üyesi hafta içi çalıştıkları yerde kalmakta ve evlerine sadece hafta sonları ya da tatillerde gitmektedirler. Bu tür mobilite normal karşılanmakta ve bir göç olarak nitelen-dirilmediği için nüfus istatistiklerinde hesaplamalara katılmamaktadır[30].

Batı Şeria'da insanlar göç etmeye çok da hevesli değildir çünkü göç edebilecek bir yer bulmaları gerekmektedir. Pek çok alana girebilmek için izin almaları şarttır. Üstelik Kudüs'te yaşayabilme izni almakta neredeyse imkânsızdır. Batı Şeria'nın dışında bir yere göç etmek de zordur çünkü pek çok şehirde konut ve çalışma izni verme kriterleri çok sıkıdır[31]. Ancak bölgede kalmaya devam ettikleri zaman da yaşam koşulları onları zorlamaktadır. İşgal edilmiş Filistin topraklarında insan hakları durumunu araştıran BM Raportörü, bariyer nedeniyle yer değiştirmek zorunda kalan insanları; "iç göç yaşamış insanlardan oluşan yeni bir nesil" olarak betimlemiştir[32].

8 Aralık 2003'te BM Genel Kurul'u acil özel oturumunda A/RES/ES-10/14 no'lu kararı benimseyerek UAD'dan İsrail tarafından yapılmakta olan duvarın yasal sonuçları ile ilgili istişari görüş istemiştir. Haziran 2004'te UAD, duvarın Filistin bölgesinde uluslararası yardım ve insan hakları hukukunu ihlal ettiği ve yok edilmesi gerektiği yönünde karar almıştır. UAD, diğer ülkelere İsrail'in duvarın yapımı ile oluşan durumu sürdürmesine yardımcı olmamaları ve destek sağlamamaları yönünde çağrıda bulunmuştur. 20 Temmuz 2004'te BM Genel Kurul'u ES-10/15 no'lu kararı benimseyerek İsrail'in UAD'nin istişari görüşünde belirtilmiş olan yasal yükümlülüklerle uyum

sağlama durumunda olduğunu öne sürmüştür. BM, İsrail'in 1949 tarihi Cenevre Sözleşmesi'ne aykırı eylemde bulunduğu hükmüne varmıştır. İsrail bariyerin yapımını, o dönemde yapıdan etkilenen Filistinlilerin İsrail Yüksek Mahkemesi'ne verdikleri dilekçeler kabul edildiği için yavaşlatmıştır. Ancak İsrail Yüksek Mahkemesinin görüşü, İsrail'in uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yansıtmamaktadır ve mahkeme UAD'nin istişari görüşünü reddetmektedir[33].

Tüm bunlara rağmen İsrail hükümeti, bariyerin yapımı aşamasında yerli Filistin halkının çıkarlarını göz önünde bulundurduğunu iddia etmektedir. Terörizmi önlemek ve kendi vatandaşlarını korumak ile Filistinlilerin insani ihtiyaçları arasında bir denge kurmaya çalıştıklarını savunmaktadırlar. Pek çok Filistinlinin çitin doğu kısmında kaldığını, ticari ya da yerleşim yerleri ile bağlantılarının kesilmediğini, hiçbir Filistinlinin yer değiştirmek zorunda olmadığını, İsrail'in onların günlük yaşamlarını sıkıntıya sokan her türlü eylemden sakındığını, insanların ve ürünlerinin mobilizasyonunun sağlanabilmesi için düzinelerce geçiş noktasının yapıldığını, tarımsal araziye zarar vermemek için bariyerin kullanılmayan alanlara yapıldığını, Filistinli çiftçilerin arazilerine özel kapılar vasıtasıyla geçebildiğini ve inşaat dolayısıyla zarar gören ağaçların yeniden dikileceğini iddia etmektedirler. İsrail hükümetinin bariyer yapılırken kamu alanlarının kullanılmasına ve özel alanların mümkün olduğunca kullanılmamasına özen gösterdiği, eğer bu mümkün değilse özel alanların kamulaştırılmaksızın sahiplerinin malı olarak bırakıldığı öne sürülmektedir. Yasal sürecin her mal sahibine topraklarının kullanılmasına itiraz etme hakkı tanıdığı vurgulanmaktadır. Özel alanların kullanılması gerektiğinde sahiplerine tazminat ödendiği belirtilmektedir[34].

4. SONUÇ

İsrail devleti tarafından Batı Şeria'da inşa edilen ve bariyerlerden, çitlerden ve duvardan oluşan yapı bölgenin asıl sahibi olan Filistinlileri sadece ekonomik, sosyal ve siyasal açıdan etkilememiş, belki de daha da önemlisi Kalkiliya'da görüldüğü üzere onların özgürlük ve yaşam haklarını ihlal etmiştir. Başta BM olmak üzere Dünya Bankası ve çeşitli sivil organizasyonlar tarafından konuyu her boyutu ile irdeleyen ve İsrail hükümetinin ortaya attığı iddiaları çürüten pek çok rapor bulunmasına rağmen, İsrail inşaatı durdurmamış ve uluslararası kamuoyu bu duruma karşı bir yaptırım uygulamamıştır. ABD'nin BM karar alma mekanizmalarında İsrail'e verdiği destek, İsrail'in

geri adım atmamasında elini rahatlatan en önemli araçtır. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın derinliği, yapının adlandırılış şeklinde somut olarak görülebilmektedir. Dolayısıyla sorun kolaylıkla çözümlenmekten uzaktır.

5. KAYNAKLAR

- [1] Eyal Weizman, 2007, *Hollow Land: Israel's Architecture of Occupation*, s. 162.
- [2] Gideon Alon, 2002, "Peres Threatens To Walk Out As Cabinet Approves Fence Plan", *Ha'aretz*, 24 Haziran 2002, <http://www.haaretzdaily.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=179336>, (Çevrimiçi 20.03.2012)
- [3] Helge Brunborg, 2004, "Demographic and Social Consequences of the Separation Barrier on the West Bank", *Palestinian Central Bureau of Statistics*, s.19.
- [4] United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UN OCHA) Occupied Palestine Territory, 2011, "Barrier Update".
- [5] Brunborg, a.g.m., s. 22.
- [6] UN OCHA Occupied Palestine Territory, 2011, "Barrier Update".
- [7] United Nations General Assembly, "Resolution Adopted by the General Assembly ES-10/13. Illegal Israeli Actions in Occupied East Jerusalem and the rest of the Occupied Palestinian Territory", Tenth Emergency Special Session, Agenda item 5, <http://www.un.org/french/ga/liemsp.htm>, (Çevrimiçi) 20.03.2012
- [8] United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003.
- [9] "The Segregation and Annexation Wall: A Crime against Humanity", www.miftah.org, (Çevrimiçi 30.03.2012)
- [10] Brunborg, a.g.m., s. 23.
- [11] United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003, Mission to the Humanitarian and Emergency Policy Group (HEPG) of the Local Aid Coordination Committee (LACC), "The Impact of Israel's Separation Barrier on Affected West Bank Communities", 4 Mayıs 2003, s. 3.
- [12] Aynı alan UN OCHA tarafından "Seam Zone" yani "Bağlantı Bölgesi" olarak da adlandırılmaktadır. Bkz.: UN OCHA Occupied Palestine Territory, "Barrier Update", 2011.
- [13] Brunborg, a.g.m., ss. 23-24.
- [14] UN OCHA Occupied Palestine Territory, "Barrier Update", 2011.
- [15] Brunborg, a.g.m., s. 24.
- [16] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012
- [17] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012
- [18] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012
- [19] United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003.
- [20] Mission to the Humanitarian and Emergency Policy Group (HEPG) of the Local Aid Coordination Committee (LACC), "The Impact of Israel's Separation Barrier on Affected West Bank Communities", 4 Mayıs 2003, s. 3.

- [21] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012
- [22] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012
- [23] United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003.
- [24] Brunborg, a.g.m., s. 33.
- [25] UN OCHA Occupied Palestine Territory, 2011, "Barrier Update".
- [26] BM Genel Sekreteri de hazırladığı raporda Kalkiliya bölgesine ilişkin aynı hususlara dikkat çekmiştir. Bkz. United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003.
- [27] Brunborg, a.g.m., s. 33.
- [28] United Nations General Assembly, "Report of the Secretary-General prepared pursuant to General Assembly resolution ES-10/13", 24 Kasım 2003.
- [29] Brunborg, a.g.m., s. 33.
- [30] Brunborg, a.g.m., s. 34.
- [31] Brunborg, a.g.m., s. 34.
- [32] Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), "Palestinian Territories: West Bank Wall Main Cause of New Displacement Amid Worsening Humanitarian Situation", 21 Haziran 2006, s. 10.
- [33] IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre), "Palestinian Territories: West Bank Wall Main Cause of New Displacement Amid Worsening Humanitarian Situation", 21 Haziran 2006, s. 9.
- [34] Israel Diplomatic Network, "Reasons Behind the Fence", <http://securityfence.mfa.gov.il>, (Çevrimiçi) 15.03.2012